

I. FEJEZET**ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK****1. §**

Magyarország államformája köztársaság.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

2. §

(1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.

Változatlan szöveg.

(2) A közhatalom forrása a nép, amely azt az Alkotmány alapján létrehozott szervek útján, valamint az Alkotmányban meghatározott esetekben közvetlenül gyakorolja.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása, amely az alkotmánybírósági gyakorlattal összhangban egyértelművé teszi, hogy a közvetett demokrácia is csak az Alkotmány keretei között érvényesülhet.

(3) A közhatalom gyakorlásának alapja a pártok versengésével megvalósuló, rendszeres időközönként megtartott, szabad népképviselési választás.

Új rendelkezés, amely rögzíti a parlamentáris kormányforma alkotmányos alapját.

(4) A közhatalom gyakorlásában a polgárok a közérdekű adatok megismerésével, véleményük egyéni vagy közös kifejtésével, továbbá a társadalmi és gazdasági érdekegyeztetésben, valamint a népszavazásban és a népi kezdeményezésben való részvétellel folyamatosan közreműködnek.

Új rendelkezés. A részvételi demokrácia nem korlátozódik a népszavazásban és népi kezdeményezésben való részvételre, hanem a politikai közösség tagjainak folyamatos közreműködését tételezi fel, ami a hatalomgyakorlás képviselési formáját folyamatosan kiegészíti.

(5) A közhatalom gyakorlása során a hatalommegosztás és a szubszidiaritás elve érvényesül.

Új rendelkezés. A hatalommegosztás elve eddig tételesen nem szerepelt az Alkotmányban, noha az államszervezet egyik legfontosabb elvéről van szó. A szubszidiaritásnak – az Európai Unió működésében is érvényesülő – elve szerint a közhatalmi döntéseket a polgárokhoz legközelebbi, az adott cél elérésére alkalmas szinten kell meghozni.

(6) A társadalom egyetlen szervezetének, egyetlen állami szervnek vagy személynek a tevékenysége sem irányulhat a közhatalom alkotmányellenes megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult, illetve – törvényben meghatározott esetben – köteles fellépni.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

3. §

A Magyar Köztársaság gazdasága olyan piacgazdaság, amely a gazdasági tevékenység és a tisztességes verseny szabadságán, valamint a fenntartható fejlődésen és a fogyasztók jogainak védelmén alapul.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szabály átvétele mellett megjeleníti a gazdasági verseny tisztességes jellegét, valamint a piacgazdaság korlátjaként jelentkező fenntarthatósági követelményt és a fogyasztói jogokat.

4. §

A Magyar Köztársaság védi az emberiség közös természeti és kulturális örökségét, amelynek a jövő generációk számára való megőrzése mindenki kötelessége.

Új rendelkezés. A modern alkotmányfejlődésnek megfelelően kiemelten megjelenik az alaptörvény általános rendelkezései között a jövő generációkkal szemben viselt felelősség.

5. §

(1) Mindenki köteles erőfeszítéseket tenni saját maga és családja boldogulásáért, továbbá lehetőségeinek megfelelően hozzájárulni az állami és társadalmi feladatok ellátásához.

Új rendelkezés. A polgárok magánautonómiája egyszerre kiindulópontja az alapvető jogoknak, valamint alapja az emberi életvitelnek. A saját magunk, a családjaink és a közösségeink iránti felelősség, és az abból származó kötelezettségek teljesítése a társadalmi kohézió legfontosabb eleme.

(2) A Magyar Köztársaság előmozdítja a társadalmi szolidaritás érvényesülését.

Új rendelkezés. Az önmagunkért való felelősség mellett, annak alárendelten érvényesül az állam és a társadalom azon kötelezettsége, hogy a rászorulókról megfelelő eszközökkel gondoskodik.

6. §

(1) A Magyar Köztársaság tartózkodik a más államok függetlensége vagy területi épsége elleni erőszaktól és az erőszakkal való fenyegetéstől.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása. A háború tilalma a nemzetközi jog egyik alapvető elve, amelyet a javasolt szöveg logikailag egyébként is magában foglal.

(2) A Magyar Köztársaság az emberiség fejlődésének előmozdítása, a környezeti állapot védelme, valamint a nemzetközi béke és biztonság megteremtése és fenntartása érdekében együttműködik más államokkal.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása, amely az együttműködés céljait is megjelöli.

(3) A Magyar Köztársaság felelősséget visel a határon túli magyarok sorsáért, ennek keretében elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja önazonosságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, előmozdítja egymással és Magyarországgal való kapcsolattartásukat.

A rendelkezés bővíti a hatályos alkotmányi rendelkezést: egyrészt a felelősség érzése helyett a felelősség viselését tételezi, valamint részletezi e kötelezettség tartalmát.

(4) A Magyar Köztársaság az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

Változatlan szöveg.

7. §

(1) A Magyar Köztársaság mint az Európai Unió tagja nemzetközi szerződés alapján egyes, az Alkotmányból eredő hatásköreit – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Európai Unió intézményei útján a többi tagállammal közösen gyakorolhatja.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott nemzetközi szerződés megkötéséhez való hozzájáruláshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

A rendelkezés a hatályos szöveget a szerződéskötési eljárás tekintetében terminológiaiilag pontosítja. A szerződéskötéssel járó szuverenitáskorlátozásra való tekintettel a javaslat a minősített többség követelményét fenntartja.

8. §

A Magyar Köztársaság fővárosa Budapest.

Változatlan szöveg.

9. §

(1) A Magyar Köztársaság zászlaja három, egyenlő szélességű vízszintes sávból áll, amelyek közül a felső piros, a középső fehér, az alsó pedig zöld színű.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg egyértelműbb megfogalmazása.

(2) A Magyar Köztársaság címere hegyes talpú, hasított pajzs. Első mezeje vörössel és ezüsttel hétszer vágott. Második, vörös mezejében zöld hármaskorona arany koronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt áll. A pajzson a magyar Szentkorona nyugszik.

Változatlan szöveg.

(3) A Magyar Köztársaság himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeményének első versszaka Erkel Ferenc zenéjével.

A rendelkezés a Himnusznak csak az első versszakát minősíti a nemzeti himnusszá.

II. FEJEZET

AZ ALAPVETŐ JOGOK

10. §

(1) A Magyar Köztársaság elismeri és védi az ember veleszületett, elidegeníthetetlen és sérthetetlen alapvető jogait.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) Az állam elsőrendű kötelezettsége az alapvető jogok védelme és érvényesülésük biztosítása.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(3) A Magyar Köztársaság az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt alapvető jogok tiszteletben tartását és védelmét magára nézve abban az esetben is kötelezőnek tekinti, ha nem az Európai Unió jogát hajtja végre.

Új rendelkezés. Az Európai Unió Alapjogi Chartája mint uniós jog e minőségében csak akkor kötelezi a tagállamokat, ha az Unió jogát hajtják végre. A rendelkezéssel a Magyar Köztársaság önkéntesen vállalja azt, hogy az alapvető jogok védelmének közös európai hagyományaitól egyéb esetekben sem tér el. Ennek megfelelően ha a magyar Alkotmány egy chartabeli jogot tételen nem sorol fel, az adott jog attól még a magyar Alkotmány alapján is védelemben részesül.

(4) Ha az állam, vagy az, aki az állam nevében eljár, működése során bárkinek az alapvető jogát megsérti, és ezzel jogellenesen kárt okoz, az állam köteles azt megtéríteni.

Új rendelkezés. Az alapvető jogok érvényesülésének egyik alapvető garanciája, hogy a jogsérelem esetére az állam kártérítési felelősséggel rendelkezzen.

11. §

(1) Az alapvető jogok tartalmát és érvényesülésük lényeges biztosítékait törvény szabályozza.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) Alapvető jog csak másik alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték, illetve intézmény védelme érdekében, elkerülhetetlen esetben, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan és az ennek elérésére alkalmas módon korlátozható.

Új rendelkezés. Az alkotmánybírósági gyakorlatban kidolgozott szükségességi-arányossági tesztet emeli be az Alkotmány szövegébe.

12. §

(1) Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelytől senkit sem szabad megfosztani.

(2) Halálbüntetés nem szabható ki, nem hajtható végre és nem ismerhető el.

(3) Nem minősül az élettől való megfosztásnak, ha arra mások életét közvetlenül fenyegető cselekmény elhárításához elengedhetetlenül szükséges intézkedés következtében kerül sor.

(4) Aki hivatásának gyakorlása során, a hivatás szabályai szerint életét, testi épségét is köteles kockáztatni, az erre vonatkozó jogszerű vezetői utasítás vagy parancs teljesítését nem tagadhatja meg.

A hatályos szöveghez képest a rendelkezés nemcsak az önkényes megfosztást tilalmazza. Az élethez és az emberi méltósághoz való jog korlátozásának lehetőségeit a javaslat szerint csak maga az Alkotmány tartalmazhatja.

13. §

(1) Minden ember jogképes és a törvény előtt egyenlő.

(2) Tilos az emberek bármilyen hátrányos megkülönböztetése, így különösen a faj, bőrszín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti hovatartozás vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet, fogyatékoság, kor, szexuális irányultság szerinti különbségtétel.

(3) Nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek, ha a személyek meghatározott csoportját az alapvető jogok érvényesülése vagy az esélyegyenlőtlenség csökkentése érdekében részesítik előnyben.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb, az alkotmánybírósági gyakorlatnak megfelelő megfogalmazása.

14. §

(1) Senkit sem szabad kínzásnak, valamint embertelen, megalázó vagy kegyetlen büntetésnek, illetve bánásmódnak alávetni.

(2) Senki nem küldhető vissza és nem utasítható ki olyan országba, valamint nem adható ki olyan országnak, ahol feltehetően kínzásnak, továbbá embertelen, megalázó vagy kegyetlen büntetésnek, illetve bánásmódnak vetnék alá, vagy halálbüntetés fenyegetné.

(3) Tilos emberen a hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg bővebb, a non-refoulement (a visszaküldés tilalma) elvét is kifejezetten tartalmazó megfogalmazása.

15. §

(1) A magyar állampolgár gyermeke a születésétől kezdve magyar állampolgár.

Új rendelkezés. A magyar állampolgárság keletkezésének legfontosabb esetét alapjogként az Alkotmánynak indokolt szabályoznia.

(2) Senkit sem szabad a születésével keletkezett, továbbá a jogszerűen szerzett magyar állampolgárságtól megfosztani.

A magyar állampolgárságtól való megfosztás alkotmányi lehetőségét a javaslat szűkíti: a jogszerűen megszerzett állampolgárságtól akkor sem lehet megfosztani valakit, ha az egyébként nem lenne önkényes.

(3) A magyar állampolgárság keletkezésének, valamint megszerzésének és megszűnésének feltételeit az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény szabályozza.

A hatályos alkotmányi szöveg részletesebb megfogalmazása. A magyar állampolgárság az állam és a polgár közötti legfontosabb közjogi kapcsolat, amely létrejöttének és megszűnésének szabályozása igényel minősített többséget.

16. §

A Magyar Köztársaság menedékjogot nyújt azoknak a nem magyar állampolgároknak, akik faji, vallási okból, továbbá nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, illetve politikai meggyőződésük miatti üldöztetéstől való megalapozott félelmük miatt az állampolgárságuk vagy szokásos tartózkodási helyük szerinti országon kívül tartózkodnak.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

17. §

(1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) Bárkit szabadságától megfosztani vagy szabadságában korlátozni csak törvényben meghatározott okból és törvényes eljárás keretében szabad.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(3) A személyi szabadság 72 óránál hosszabb korlátozásáról csak bíróság dönthet.

Új rendelkezés. A rendelkezés a habeas corpus régi európai hagyományának jegyében valamennyi, a személyi szabadság közhatalmi korlátozása esetére előírja az előzetes letartóztatásnál irányadó azon követelményt, hogy 72 órán belül bíróságnak kell döntenie a szabadságkorlátozásról.

18. §

(1) Minden magyar állampolgár és a Magyar Köztársaságban jogszerűen tartózkodó más személy az ország területén szabadon mozoghat, a tartózkodási helyét szabadon választhatja meg, és az ország területét szabadon elhagyhatja.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) A magyar állampolgár külföldről bármikor hazatérhet.

Változatlan szöveg.

(3) Magyar állampolgár a Magyar Köztársaság területéről nem utasítható ki.

Változatlan szöveg.

19. §

(1) Mindenkinek joga van személyisége szabad kibontakoztatásához, önazonosságának szabad megválasztásához és kinyilvánításához, valamint testi, erkölcsi és szellemi épségének tiszteletben tartásához.

(2) Mindenkinek joga van az önrendelkezéshez és magánéletének sérthetetleniségéhez.

Új rendelkezés. A rendelkezés felsorolja azokat a legfontosabb jogosultságokat, amelyeket a személyi autonómia védelmében az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogból vezetett le.

20. §

(1) Mindenkinek joga van családi életének tiszteletben tartásához.

A javaslat az Európai Emberi Jogi Egyezmény 8. cikkének szellemében az intézményvédelmet alapjogi védelemmé emeli: a család mint intézmény védelme helyett a családot alkotó személyeknek a családi élet tiszteletben tartásához való jogát részesíti védelemben.

(2) A törvényben meghatározott korhatárt elért férfi és nő egymással házasságot köthet.

(3) Az állam az azonos nemű, nagykorú személyek tartós életközösségét törvényben meghatározott formában védelemben részesíti.

Új rendelkezés. A javaslat alapvető jogként garantálja a házasságkötés jogát a különböző nemű személyek számára. Az azonos nemű, tartósan együtt élő párok esetében a normaszöveg a jogi elismerés kötelezettségét előírja, annak formáját azonban a törvényalkotóra bízta. Ennek megfelelően a javaslat a meglegházasság lehetőségét nem biztosítja, de nem is zárja ki, vagyis a törvényhozó szabadon dönthet arról, hogy a jelenlegi bejegyzett élettársi kapcsolatot kívánja-e fenntartani, vagy lehetővé kívánja tenni a melegek házasságát.

21. §

(1) Minden természetes személyt megillet a személyes adatok védelméhez való jog.

(2) Mindenkit megillet a magántitok, valamint a levél- és távközlési titok védelméhez való jog.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

22. §

(1) Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához.

Változatlan szöveg. A vallásszabadság által védett egyéni magatartások körét ugyanakkor a javaslat – az alkotmány terjedelmi korlátaira figyelemmel nem részletezi.

(2) Az azonos hitelt követők vallásuk gyakorlása céljából önkormányzattal rendelkező vallási közösséget hozhatnak létre.

Új rendelkezés. A vallás gyakorlása jellemzően közösségi formában történik, ezért az egyházalapítás szabadságát az Alkotmányban is indokolt elismerni.

(3) A vallási közösségek az államtól elválasztva működnek.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(4) Az állami szervek világnézeti kérdésekben nem foglalnak állást.

Új rendelkezés. A rendelkezés az állam világnézeti semlegességét rögzíti.

23. §

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy véleményét és ismereteit előzetes engedély nélkül, bármilyen formában szabadon kinyilvánítsa és terjessze.

A javaslat a véleménynyilvánítás szabadságát a cenzúra tilalmával egészíti ki.

(2) A vélemények sokszínűsége érdekében tilos tömegtájékoztatási monopóliumot kialakítani és fenntartani.

(3) A közszolgálati médiaszolgáltatás kiegyensúlyozott, tárgyilagos és pártatlan tájékoztatásra köteles.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása. Az Alkotmány 2010-es módosítása a véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozóan némileg terjengősre sikerült, ezért a javaslat az Alkotmány kívánatos tömörségi szintjén fogalmazza meg a véleménypluralizmus elvét, valamint a közszolgálati médiaszolgáltatás feladatát.

24. §

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt közérdekű ügyben írásban vagy elektronikus úton kérelmet, panaszt vagy javaslatot terjesszen a közhatalom gyakorlásával járó tevékenységet folytató szerv elé, amelyre az a törvényben meghatározott határidőben érdemben köteles választ adni.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

25. §

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a közérdekű adatokat megismerje és terjessze.

Változatlan.

26. §

Mindenkinek joga van a békés és fegyvertelen gyülekezéshez.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

27. §

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy másokkal együtt önkéntesen szervezetet hozzon létre, annak tevékenységében részt vegyen, vagy abból kilépjen.

(2) Az egyesülési jog gyakorlásával párt és érdekképviseleti szervezet is létrehozható.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(3) A pártoknak nyilvánossá kell tenniük bevételeik forrását és felhasználását.

Új rendelkezés. A részvételi demokrácia erősítése érdekében az Alkotmánynak kifejezetten rendelkeznie kell a pártok gazdálkodásának átláthatóságáról.

28. §

(1) A választójog és a népszavazásban való részvétel joga általános és egyenlő, a szavazás közvetlen és titkos.

A hatályos alkotmányszöveg pontosabb megfogalmazása. A javaslat a választójog alapelveit alapjogi védelemben részesíti.

(2) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt megilleti az a jog, hogy az országgyűlési képviselők választásán választható és választó legyen, valamint országos népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen.

Változatlan szöveg. A javaslat nem kívánja biztosítani a Magyar Köztársasággal tényleges kapcsolatban nem álló magyar állampolgárok választójogát, mivel abból indul ki, hogy a népszuverenitás gyakorlásában azok a polgárok vegyenek részt, akik döntéseik következményeit maguk is közvetlenül fogják viselni.

(3) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt, az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú állampolgárát, továbbá minden menekültként, bevándoroltként vagy letelepedettként elismert nagykorú személyt megilleti az a jog, hogy a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásán választható és választó legyen, valamint helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen.

A hatályos alkotmányszöveg kiterjesztőbb megfogalmazása. A javaslat megengedi a menekültek, a bevándoroltak és a letelepedettek polgármesterré vagy helyi képviselővé történő megválasztását, illetve az uniós polgárok esetében is törli a polgármesteri tisztség magyar állampolgársághoz kötését. Ha valaki tartósan Magyarországon él, és megszerzi az adott település lakóinak bizalmát, nem indokolt, hogy ne lehessen helyi képviselő vagy polgármester.

(4) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt és az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgárát megilleti az a jog, hogy az európai parlamenti választáson választható és választó legyen.

Változatlan szöveg.

(5) Nem gyakorolhatja a választójogát az, akit bíróság bűncselekmény elkövetése vagy a beszámítási képesség hiánya miatt abban korlátozott. Az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgára akkor sem választható, ha az állampolgársága szerinti állam jogszabálya, bírósági vagy más hatósági döntése alapján hazájában kizárták e jog gyakorlásából.

A hatályos alkotmányszöveg szerinti korlátok szűkítése. A javaslat a választójog korlátozását mind a bűnelkövetők, mind a belátási képességükben korlátozottak esetében külön bírói döntéshez köti. Az Európai Emberi Jogi Bíróság döntései szerint a jelenleg érvényesülő automatikus korlátozás sérti az Európai Emberi Jogi Egyezményt. A közügyektől eltiltás mint büntetés alkalmazása mellett ugyanakkor a bűnelkövetők ténylegesen továbbra sem gyakorolhatnak választójogot.

(6) Az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament képviselői, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásáról, továbbá a választási eljárásról a jelenlevő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény rendelkezik.

A hatályos alkotmányszöveg pontosabb megfogalmazása. A választójogi törvények a közhatalom gyakorlásának alapjait érintik, ezért azok megalkotásában széles körű konszenzus indokolt.

(7) A választásokról szóló törvény vagy annak módosítása legkorábban a kihirdetését követő tizenharmadik hónap első napján léphet hatályba.

Új rendelkezés. Garanciális jelentősége van annak, hogy a választási játékszabályok az utolsó pillanatban, politikai érdekek szerint ne legyenek módosíthatóak.

29. §

Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy rátermettségének, képzettségének és szakmai tudásának megfelelően közhivatalt viseljen.

Változatlan szöveg.

30. §

(1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van ahhoz, hogy kulturális vagy nyelvi kötődése alapján valamely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozónak vallja magát.

Új rendelkezés. A javaslat a kisebbségi önazonosság vállalását alapvető jogként ismeri el.

(2) A nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó személyek az Alkotmányban meghatározottak szerint részt vesznek a közhatalom gyakorlásában.

A hatályos alkotmány idejétmúlt megfogalmazását („államalkotó tényezők”) a javaslat elhagyja, ehelyett azt rögzíti, hogy a kisebbségi személyek is – ugyanúgy, mint mindenki más részt vesznek a közhatalom gyakorlásában.

(3) A nemzeti és etnikai kisebbségek, illetve a hozzájuk tartozó személyek kollektív és egyéni kisebbségi jogokkal rendelkeznek.

Új rendelkezés. Az alapvető jogok jellemzően egyéni jogosultságként illetik meg a jogosultakat. A kisebbségi jogok ugyanakkor részben a kisebbséghez tartozó személyeket, részben pedig a kisebbségeket mint közösségeket illetik meg.

(4) A nemzeti és etnikai kisebbségekhez tartozó, a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező személyek kisebbségi önkormányzatokat hozhatnak létre.

A hatályos rendelkezés pontosítása, amely azonban nem tartalmaz az önkormányzás szintjeire vonatkozó utalást. A kisebbségeket megillető egyik kollektív jog a kisebbségi önkormányzatok létrehozásához való jog. Ezek az intézmények biztosítják, hogy a kifejezetten a kisebbségeket érintő kérdésekben a kisebbségek maguk dönthessenek.

(5) A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van kultúrájuk és hagyományaik ápolásához, intézményeik fenntartásához.

(6) A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van nyelvüknek a közéletben, illetve a bírósági és hatósági eljárásban való használatához, a saját nyelven való névhasználathoz, az anyanyelvű oktatáshoz és az általuk lakott település helységnevének saját nyelven való feltüntetéséhez.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

31. §

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogának vagy jogos érdekének védelme céljából bírósághoz forduljon.

(2) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy bírósági útra tartozó ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességes eljárás keretében, ésszerű időn belül tárgyalja, vagy kivételesen tárgyalás nélkül elbírálja, és indokolt határozatot hozzon jogairól, kötelezettségeiről, illetve az ellene emelt vádról.

(3) Senki sem vonható el törvényes bírójától.

(4) A bírósági tárgyalás nyilvános.

(5) A bírósági határozatot nyilvánosan ki kell hirdetni.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

32. §

(1) Bárkit bűnösnek nyilvánítani és büntetéssel sújtani csak olyan cselekményért vagy mulasztásért szabad, amelyet az elkövetés idején törvény büntetni rendelt. Nem folytatható büntetőeljárás, nem szabható ki és nem hajtható végre büntetés azzal szemben, akinek cselekménye az elbíráláskor vagy a büntetés végrehajtásakor már nem bűncselekmény.

(2) A bűnelkövetővel szemben csak az elkövetéskor hatályos törvényben meghatározott büntetés alkalmazható. Ha valamely bűncselekményt az elbírálásakor vagy a büntetés végrehajtásakor hatályos törvény a korábnál enyhébb büntetéssel fenyeget, az enyhébb büntetést kell kiszabni vagy végrehajtani.

(3) Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.

(4) A büntetőeljárás alá vont személyt az eljárás minden szakában megilleti a védelem joga.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

33. §

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.

(2) A hatóságok a hatáskörükbe tartozó ügyekben hozott döntéseiket indokolni kötelesek.

Új rendelkezés. A bírósági eljárás alapvető rendelkezései mellett a javaslat a hatósági ügyintézés alapvető szabályait is az Alkotmányban javasolja rögzíteni.

34. §

(1) A bírósági és a hatósági eljárás során mindenkit megillet az elektronikus ügyintézéshez való jog.

Új rendelkezés. A modern állami működéshez elengedhetetlenül hozzátartozik, hogy a polgárok ügyeiket elektronikusan is intézni tudják. Az alapjogi tételezés azt eredményezi, hogy e jog csak törvényben, az elérni kívánt céllal arányosan korlátozható.

(2) A bírósági és a hatósági eljárás során mindenkit megillet a jogi képviselőhöz való jog.

(3) Az állam a jövedelmi és vagyoni helyzetük miatt rászoruló személyek számára – törvényben meghatározott feltételek szerint – megelölegezi vagy viseli a bírósági és a hatósági eljárás költségeit, biztosítja továbbá az ingyenes jogi képviselőt.

Új rendelkezés. A jogi képviselőt a bírósághoz fordulás jogának, illetve a megfelelő hatósági ügyintézésnek olyan garanciája, amely alkotmányi védelmet kíván.

(4) Mindenki jogorvoslással élhet a bíróság vagy a hatóság rá vonatkozó határozata ellen.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

35. §

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékenyebb megfogalmazása.

(2) A tulajdon társadalmi kötelezettségekkel jár.

Új rendelkezés. A tulajdonhoz való jog – jellegéből fakadóan – nem értelmezhető pusztán jogosultságként, mivel annak társadalmi rendeltetése részben a közérdek szolgálata.

(3) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett szabad.

(4) Az állam kizárólagos, illetve tartós tulajdonának körét törvény határozza meg.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékényebb megfogalmazása.

36. §

(1) Mindenkinek joga van az egészséges környezethez.

A rendelkezés a hatályos alkotmányi szöveg gördülékényebb megfogalmazása.

(2) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.

Új rendelkezés. A szennyező fizet elvének megjelenítése az egészséges környezethez való jog érvényesülésének alapvető garanciája.

37. §

(1) A Magyar Köztársaság előmozdítja a munkához való jog érvényesülését.

(2) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy foglalkozását szabadon válassza meg.

(3) A munkavállalónak joga van a pihenésre és a szabadidőre.

(4) Senkit sem szabad jogszerű és valós indok nélkül elbocsátani.

(5) A munkavállalóknak gazdasági és szociális érdekeik védelme céljából joguk van a sztrájkhoz.

(6) A munkához való jog érvényesülése érdekében az állam

a) elősegíti a minél teljesebb foglalkoztatást, támogatja új munkahelyek létrehozását, valamint a meglévő munkahelyek megtartását,

b) meghatározza a munkavégzés egészségügyi követelményeit és biztonságos feltételeit,

c) munkaközvetítési rendszert működtet,

d) támogatja a munkához szükséges készségek elsajátítását és fejlesztését, az élethosszig való tanulást.

A hatályos alkotmányi rendelkezések részletezőbb, az alanyi jogi jogosultságokat és az állami feladatokat elkülönítő megfogalmazása. A munkához való jog mint második generációs jog tartalmaz egyfelől valódi, kikényszeríthető alanyi jogosultságokat, másrészt pedig olyan állami feladatokat ír elő, amelynek külön alkotmányos mércéje nincsen. Az alapvető jogként nevesített, alanyi jogosultságok a többi alapjoghhoz hasonlóan, a szükségesség-arányosság tesztje szerint korlátozhatóak, míg az államcélok megvalósításáról a többségi döntéshozatal körében a parlament jogosult dönteni.

38. §

- (1) A Magyar Köztársaság előmozdítja az egészséghez való jog érvényesülését.
- (2) Mindenkinek joga van a nemzeti kockázatközösségen alapuló társadalombiztosítás keretében igénybe vehető, a gazdaság teherviselő képességével összhangban álló egészségügyi ellátásokhoz. Törvény az egészségbiztosítási ellátások igénybevételét az érintett teherviselő képességéhez igazodó járulék fizetéséhez kötheti.
- (3) Az egészséghez való jog érvényesülése érdekében az állam
- meghatározza az egészségi állapot megőrzését, védelmét és fejlesztését szolgáló népegészségügyi és járványügyi célokat, szervezi és irányítja megvalósításukat,
 - szabályozza az egészségügyi szolgáltatások általános szakmai követelményeit,
 - gondoskodik arról, hogy egészségügyi intézmények működjenek,
 - támogatja az egészséges életmód folytatását.

A hatályos alkotmányi rendelkezések részletezőbb, az alanyi jogi jogosultságokat és az állami feladatokat elkülönítő megfogalmazása. Az egészséghez való jog a munkához való joghoz hasonló, második generációs jog, ezért a rendelkezés szerkezete követi az előbbieken elmondottakat. A javaslat – részben felülírva a Bokros-csomag utáni alkotmánybírósági gyakorlatot – egyértelműsíti, hogy a társadalombiztosítási ellátások biztosítására csak a gazdasági teherviselő képességének keretei között, a parlament mérlegelése szerint van lehetőség.

39. §

- (1) A Magyar Köztársaság előmozdítja a szociális biztonsághoz való jog érvényesülését.
- (2) Mindenkinek joga van az emberi lét alapvető feltételeihez, amelyet rászorultság esetén az állam a társadalombiztosítási és a szociális juttatások összességével biztosít.
- (3) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy öregség, betegség, árvaság, özvegyiség vagy kereséktelenséggel járó egészségi állapot esetén a gazdaság teherviselő képességével, valamint az érintett jövedelmi és vagyoni helyzetével összhangban álló pénzbeli ellátásban részesüljön. Törvény ezen ellátások igénybevételét az érintett teherviselő képességéhez igazodó járulék fizetéséhez kötheti.
- (4) A szociális biztonsághoz való jog érvényesülése érdekében az állam
- gondoskodik arról, hogy szociális intézmények működjenek,
 - elősegíti a tartósan egészségkárosodott, valamint a testi vagy szellemi fogyatékkal élő személyek ápolását, képzését, foglalkoztatását és társadalmi beilleszkedését,
 - támogatja az idősek zavartalan életvitelét segítő szolgáltatásokat,
 - előmozdítja a megfelelő lakhatás biztosítását.

A hatályos alkotmányi rendelkezések részletezőbb, az alanyi jogi jogosultságokat és az állami feladatokat elkülönítő megfogalmazása. A szociális biztonsághoz való jog második generációs jog, ezért a rendelkezés szerkezete követi az előbbieken elmondottakat. A rendelkezésnek valódi alapjogi tartalma annyiban van, hogy – az alkotmánybírósági gyakorlattal összhangban – a megélhetéshez szükséges, minimális ellátást mindenki számára biztosítja. Ebből azonban konkrét ellátásra való jogosultság nem következik, azt az állam az ellátások összességén keresztül köteles teljesíteni.

A javaslat – részben felülírva a Bokros-csomag utáni alkotmánybírósági gyakorlatot – egyértelműsíti, hogy a társadalombiztosítási ellátások biztosítására csak a gazdasági teherviselő képességének keretei között, a parlament mérlegelése szerint van lehetőség.

40. §

- (1) A Magyar Köztársaság előmozdítja a művelődéshez való jog érvényesülését.
- (2) Mindenkinek joga van a tudományos kutatás, a művészeti alkotás és a kulturális tevékenység szabadságához.
- (3) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy oktatási intézményt alapítson, továbbá hogy az általa választott intézményben oktatásban vagy más képzésben vegyen részt. A tanároknak joguk van a tanítás szabadságához.
- (4) A szülőket megilleti az a jog, hogy gyermekeik számára vallási, világnézeti vagy pedagógiai meggyőződésüknek megfelelő nevelést biztosítsanak.
- (5) A művelődéshez való jog érvényesülése érdekében az állam
 - a) biztosítja a tankötelezettség időtartama alatt a tandíjmentes oktatást,
 - b) gondoskodik arról, hogy felsőoktatási intézmények működjenek,
 - c) a rászorulóknak számára támogatást nyújt az oktatásban való részvételhez,
 - d) meghatározza az oktatási és képzési követelményeket, ellenőrzi azok megtartását,
 - e) támogatja a magyar, az európai, valamint az egyetemes kultúra és művészet értékeinek megőrzését, megismertetését és gazdagítását,
 - f) támogatja a tudományos alap kutatásokat, valamint a kutatás-fejlesztést.

A hatályos alkotmányi rendelkezések részletezőbb, az alanyi jogi jogosultságokat és az állami feladatokat elkülönítő megfogalmazása. A művelődéshez való jog második generációs jog, ezért a rendelkezés szerkezete követi az előbbieken elmondottakat.

A tudományos és művészeti alkotás, valamint a tanítási szabadság, mint a véleménynyilvánítás szabadságával (önkifejezés) szorosan összefüggő jogosultság, magas szintű, alapjogi alkotmányos védelmet élvez.

41. §

- (1) A gyermeket fokozott védelem és gondoskodás illeti meg az állam részéről.
- (2) A gyermeknek joga van az anyakönyvezéshez, a névviseléshez, a szüleivel való kapcsolattartáshoz és a sorsát érintő döntésekben érettségének megfelelően szándéka kinyilvánításához. A házasságból született gyermek jogai azonosak a házasságon kívül született gyermek jogjaival.
- (3) Az állam gondoskodik a gondviselő nélkül maradt, az elhanyagolt és a bántalmazott gyerekekről, továbbá kiemelt védelmet biztosít a testi vagy szellemi fejlődésében akadályozott gyermekeknek.
- (4) A szülő köteles gondoskodni a gyermek tartásáról, neveléséről, tankötelezettsége alatt iskoláztatásáról, valamint a gyermek harmonikus testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításáról.

(5) A Magyar Köztársaság támogatja a gyermekvállalást, a gyermeket nevelőket törvényben meghatározott kedvezményekben és juttatásokban részesíti.

A rendelkezés a hatályos Alkotmányhoz képest sokkal részletesebben határozza meg a gyermeki jogok tartalmát, továbbá egy rendelkezésbe vonja össze az e jogokat garantáló és a szülői kötelezettséget tételező szabályokat,

A javaslat – a családvédelem konkretizálásaként – kifejezett alkotmányi parancsként írja elő az állam számára a gyermeknevelés támogatását.